

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sayı :B.10.0.TSH.0.10.00.02
Konu : Aşırı Sıcaklar

14927 25.06.07

GENELGE
2007/52

.....VALİLİĞİNE

Hava sıcaklığında olabilecek artışın, nemdeki artışla birlikte daha fazla etkili olacağı, gerekli önlemler alınmadığı takdirde insan sağlığını olumsuz etkileyebileceği, bu durumda özellikle dört yaşından küçük çocuklar, yalnız yaşayanlar, özürlüler, bakıma ihtiyacı olanlar, gebeler, 65 yaş ve üzeri yaşlılar, aşırı kilolular, açık alanda çalışanlar, kronik hastalığı olanlar (şeker hastalığı, kalp-damar hastalıkları, beyin-damar hastalıkları, psikolojik hastalıklar, kronik solunum sistemi hastalıkları, karaciğer hastalıkları, böbrek hastalıkları), sürekli ilaç (özellikle tansiyon düşürücü, idrar söktürücü, depresyon ve uyku ilaçları) kullananların, alkol ve madde bağımlılarının etkilenebileceği bilinmektedir.

2003/65 sayılı genelgemizde yaz mevsimi ile artan hava sıcaklığı ve güneşin olumsuz etkilerinden korunmak için alınması gereken tedbirlere ilişkin hususlara dikkat çekilmiş olmakla birlikte bu konu ile ilgili güncel olarak hazırlanmış olan Aşırı Sıcaklarda Alınması Gereken Önlemler konulu doküman yazımız ekinde gönderilmektedir.

Bu doğrultuda;

1-) Valiliğinizce konunun İl Hıfzıssıhha Kurulunda değerlendirilmesi ve iliniz nezdinde gereken tüm tedbirlerin alınması, yazımız ekindeki dokümanlarda da bahsedildiği üzere, ilk etapta kronik hastalığı olanlar, açık alanda çalışanlar, özürlüler ve hamileler çalışma şartları açısından ayrıca değerlendirilerek gerekirse kanuni şartlar çerçevesinde izinli sayılmaları;

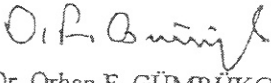
2-) Hissedilen sıcaklık değerlerinin hesaplanmasında Bakanlığımız web sayfasındaki bilgilerin kullanılabilmesi, sıcaklık değerlerinin hayatın genelini olumsuz etkilemesi durumunda ise diğer kamu görevlileri için de çalışma şartlarının yeniden düzenlenmesi,

3-) Aşırı sıcaklar nedeniyle oluşabilecek sağlık sorunlarına müdahale için iliniz genelindeki tüm sağlık tesislerinde gereken tedbirlerin alınması,

4-) Özellikle yukarıda yer verilen risk gruplarından kronik hastalığı bulunanlar ile yalnız yaşayan yaşlıların ve bakıma ihtiyacı olanların yaşadıkları mekânda ziyaret edilerek konuyla ilgili olarak bilgilendirilmeleri ve gerekli kontrollerin yapılması, danışma hattı olarak SABİM'in 184 numaralı telefonunun kullanılması,

5-) Sıcak hava dalgası dönemlerinde hayatı olumsuz etkileyebilecek elektrik ve su kesintilerinin yaşanmaması için gerekli tedbirlerin alınması,

6-) Ekteki doküman çerçevesinde, iliniz genelinde bulunan basın-yayın organları (TV, Radyo, Gazete, vs.) ile işbirliği içerisinde, konunun uzmanı kişiler tarafından aşırı güneş ve sıcaktan korunma yollarına ilişkin eğitici, uyarıcı bilgiler verilmesi amacıyla eğitim programları ve eğitici materyaller hazırlanarak halkın bilinçlendirilmesi hususlarında bilginizi ve gereğini önemle rica ederim.

Uzm. Dr. Orhan F. GÜMRÜKÇÜOĞLU
Bakan a.
Müsteşar V.

EKLER:

EK-1 : Doküman (3 sayfa)

DAĞITIM:

81 İl Valiliğine

AŞIRI SICAKLARDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Aşırı sıcaklar çeşitli sağlık problemlerini de beraberinde getirmektedir. Sıcaklık ve nem artışına bağlı olarak vücut ısısı artmakta ve metabolizma bu yeni duruma uyum sağlamaya çalışmaktadır. Normalde terleme ile vücut ısısı dengede tutulmaya çalışılır. Ancak aşırı sıcaklarda sadece terleyerek vücut ısısı dengede tutulamaz. Yaşlılar, bebekler ve kronik hastalığı olanlarda terleme mekanizması ile vücut ısısının dengede tutulması her zaman mümkün olmayabilir. Yine ortamdaki nem oranı yüksekse terleme suretiyle vücut ısısı yeterli düzeyde düşmeyebilir. Ayrıca şişmanlık, herhangi bir hastalığa bağlı yüksek ateş, aşırı sıvı kaybı (dehidratasyon), kalp hastalığı, ruh ve sinir hastalığı, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı ile tedavi amaçlı bazı ilaçların (tansiyon düşürücüler, idrar söktürücüler vb.) kullanımı da sıcak havalarda terlemeyi etkileyen diğer faktörlerdendir. Bu gibi durumlarda yükselen vücut ısısı beyin ve diğer hayati organlarda hasara yol açabilir.

Aşırı sıcaklardan en çok etkilenen gruplar:

- Dört yaşından küçük çocuklar,
- Yalnız yaşayan 65 yaş ve üzerindeki yaşlılar,
- Bakıma ihtiyacı olanlar,
- Hamileler,
- Aşırı kilolular,
- Açık alanda çalışanlar,
- Kronik hastalığı (şeker hastalığı, kalp-damar hastalıkları, beyin-damar hastalıkları, psikolojik hastalıklar, kronik solunum sistemi hastalıkları, karaciğer hastalıkları, böbrek hastalıkları) olanlar
- Sürekli ilaç (özellikle tansiyon düşürücü, idrar söktürücü, depresyon ve uyku ilaçları) kullanan kişiler,
- Sokak çocukları ve evsizlerdir.

Özellikle kronik hastalığı bulunan ve yalnız yaşayan yaşlılar en çok risk taşıyan gruptur.

AŞIRI SICAKLARDAN KORUNMA TEDBİRLERİ

A. Genel Korunma

- Günün en sıcak saatlerinde (10.00-16.00) mecbur kalınmadıkça dışarı çıkılmamalıdır.
- Dışarıda bulunulduğunda açık renkli, hafif, bol ve sıkı dokunmuş kumaşlardan yapılan giysiler tercih edilmeli; geniş kenarlı ve hava delikleri olan şapka giyilmeli ve güneşin zararlı ışınlarından koruyan güneş gözlüğü kullanılmalıdır.
- Dışarıda çalışması gerekenler mümkün oldukça güneş altında korunmasız kalmamaya, aşırı hareketlerden kaçınmaya, sık sık tuz içeren sulu gıdalar almaya dikkat etmelidirler.
- Güneş ışınlarının dik geldiği saatlerde (10.00-16.00) denize girilmemeli ve güneşlenilmemelidir. Bu saatlerin dışında denize girmek isteyenler güneşten koruyucu krem (en az 15 koruma faktörlü) kullanılmalı, şapka ve gözlük gibi gerekli koruyucu önlemleri almalı ve uzun süre kesintisiz güneşlenmemelidir.
- Yoğun fizik aktivite Spor yapmak için sabah ve akşam saatleri tercih edilmeli, her bir saatlik spor için en az 2-4 bardak sıvı alınmalıdır. Ağır fizik aktivitelerden kaçınılmalıdır.

- Risk altındaki yetişkinler ve yaşlılar, günde en az iki kez güneş veya sıcak çarpması yönünden izlenmelidir. Bebekler ise bu açıdan daha sık izlenmelidir.
- Bebek, çocuk, engelliler ve hayvanlar kapalı ve park etmiş araçlarda kesinlikle bırakılmamalıdır. Araçların iç ısıları, klima olsa dahi park edildikten çok kısa süre sonra yükselmektedir. Araç terk edilirken herkesin dışarı çıktığından emin olunmalıdır.
- Kapalı alanlar iyi havalandırılmalıdır.
- Güneş gören pencereler perde vb. güneşliklerle gölgelendirilmelidir.
- Vücut ısısının yükselmemesi için sık sık duş alınmalı; bunun mümkün olmadığı durumlarda ayaklar, eller, yüz ve ense soğuk suyla ıslatılmalı veya silinmelidir.

B. Beslenme ve Sıvı Alımı

- Susuzluk hissi olmasa bile her gün en az 2-2.5 litre (12-14 su bardağı) sıvı tüketilmelidir.
- Kahvaltıda az yağlı peynirler, zeytin ve taze sebzeler bulunmalı, kafein içeren içecekler yerine de süt, meyve suyu, ıhlamur ve kuşburnu gibi bitki çayları tercih edilmelidir.
- Yağlı besinlerin ve yağda kızartmaların tüketiminden kaçınılmalı; yemeklerde bitkisel sıvı yağlar kullanılmalıdır. Yemekleri pişirirken kızartma ve kavurma yerine haşlama, ızgara, kendi suyunda veya az suda pişirme gibi sağlıklı pişirme yöntemleri uygulanmalıdır.
- Vücut direncini artırmak ve vücudun yeterli miktarda vitamin ve mineral almasını sağlamak için bol miktarda sebze ve meyve tüketilmelidir.
- Terleme ile artan sıvı ve mineral kaybının önlenmesi için her zamankinden daha fazla miktarlarda sıvı alınmalıdır.
- Sıvı alımında su içmek esas olmakla beraber, su dışı sıvı alımında kahve, çay ve gazlı içecekler yerine süt, ayran ve meyve suyu gibi içecekler tercih edilmelidir. Eğer doktor tarafından sıvı alımı kısıtlanmış veya idrar söktürücü ilaç kullanılması söz konusu ise ilgili doktora başvurmak gerekir.
- Mide kramplarına neden olabileceği için çok soğuk ve buzlu içecekler tercih edilmemelidir.
- Kafein, alkol ve fazla miktarda şeker içeren içecekler vücuttan daha fazla sıvı kaybına yol açtığı için tüketilmemelidir.
- Dışarıda ve açıkta satılan yiyeceklerin, tüketiminden kaçınılmalı, çabuk bozulma riski olan besinler (et, yumurta, süt, balık vb.) açıkta bekletilmemeli, besinlerin hazırlanması ve pişirilmesi aşamalarında hijyen kurallarına özen gösterilmelidir.

AŞIRI SICAKLARIN SAĞLIK ÜZERİNE ETKİLERİ

- a) **Güneş veya Sıcak Çarpması:** Aşırı sığağa maruz kalma sonucu beden ısısını ayarlayan terleme mekanizmasının bozulmasına bağlı olarak vücut ısısının düşürülememesi ile karakterize bir tablodur. Vücut ısısı 10-15 dakika içerisinde 40-41°C üstüne çıkabilir. Güneş veya sıcak çarpması acil olarak tedavi edilmezse kalıcı hasara veya ölüme neden olabilir. Bilinç kaybından önce tedaviye başlanması durumunda iyileşme şansı oldukça yüksektir.

Kişinin ateşi 39.4°C üzerindedir, deri kuru, kırmızı ve sıcaktır, terleme yoktur, bulantı kusma, baş ağrısı, baş dönmesi, göz çukurlarının belirginleşmesi ve görme netliğinin bozulması ile komaya kadar gidebilen şuur bulanıklığı veya kaybı vardır.

İlk yardımda; kişi hemen serin ve hava akımı olan bir yere alınmalı, sıkı giysileri gevşetilmeli, soğuk su veya soğutucularla (vantilatör, klima vb.) soğutulmaya çalışılmalı, kesinlikle içmesi için sıvı verilmemeli ve en yakın sağlık kuruluşuna götürülmelidir. Gerekli durumlarda hava yolu açılmalı ve suni solunum yapılmalıdır.

b) **Sıcak Bitkinliği:** Uzun süre aşırı ısıya maruz kalma ve yeterli miktarda sıvı almamaya bağlı su ve mineral kaybıyla meydana gelir. Daha sıklıkla yaşlılarda, yüksek tansiyonu olanlarda ve güneş altında çalışanlarda görülür. Aşırı terleme, yorgunluk, halsizlik, bayılma hissi, nabız hızlanması, ateş yükselmesi belirtileriyle kendini gösterir. Deri soğuk ve nemlidir, nabız hızlı ve zayıftır, solunum hızlı ve yüzeysel, şuur açıktır. Güneş çarpmasının daha hafif şekli olup hayati tehlike yoktur.

İlkyardım; uygun ve zamanında yapılırsa genel durum hızla düzelir. Serin bir yerde istirahata alınan hastanın giysileri gevşetilir, sırt üstü yatırılarak bacakları yükseltilir. Islak havlu veya bezle serinletilmeye çalışılır. Bol miktarda sıvı verilir; özellikle de tuzlu ayran içirilir. Yaklaşık 1 saat içerisinde kişinin genel durumu düzelmezse mutlaka sağlık kuruluşuna başvurulması gerekir.

c) **Sıcak krampları:** Aşırı aktivite sonucunda terlemeye bağlı olarak vücutta hızlı bir su ve tuz kaybı meydana gelir. Düşük tuz seviyeleri kaslarda sıcak kramplarına neden olabilir. Sıcak krampları aynı zamanda sıcak bitkinliğinin belirtilerinden birisidir. Genellikle karın, bacak ve kol kaslarının fiziksel aktivite sırasında ağrılı spazmlarıyla meydana gelir.

Sıcak krampları için tıbbi tedaviye gerek yoktur, kişinin yaptığı aktivite durdurulmalı sakin ve serin bir yerde oturtulmalıdır, meyve suyu veya mineralli içecekler içirilmelidir. Kramp meydana geldikten sonra en az birkaç saat fiziksel aktivitede bulunulmamalı, bir saat içerisinde geçmezse en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalıdır.

d) **Güneş Yanıkları:** Deriye hasar vereceği için güneş yanıklarından kaçınılmalıdır. Uzun süreli güneş ışığına maruz kalmakla meydana gelir. Deri kızamık, ağrılı ve aşırı derecede sıcaktır. Eğer etkilenen kişide ateş, bül (su toplanması) ve şiddetli ağrı varsa veya 1 yaşından küçükse en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalıdır. Güneş yanığından korunmak için güneş ışığına maruz kalmaktan kaçınılmalı, güneş yanığı olan yerler soğuk su ile silinmeli, etkilenmiş bölgelere nemlendirici tıbbi losyon sürülmelidir. Yağ, salça, yoğurt ve diş macunu vb. maddeler kesinlikle sürülmemeli, büller patlatılmamalıdır.

e) **Sıcak Döküntüsü (İsilik):** Sıcak ve nemli havalarda aşırı terlemeye bağlı olarak derinin tahrişidir. Her yaşta görülmekle birlikte sıklıkla bebeklerde görülür. Küçük kızamıklıklar şeklindedir. Sıklıkla boyun, göğüs, dirsek iç yüzü gibi kıvrım yerlerinde görülür. Kızamık bölgeler kuru tutulmalı, daha serin ve daha az nemli ortam sağlanmalıdır.

f) **Güneşin Geç Dönem Etkileri:** Güneş ışınlarının sağlık üzerine oldukça önemli olumlu etkileri mevcuttur. Uzun süre maruz kalındığında olumsuz etkiler de ortaya çıkabilir. Ciltte erken yaşlanma, gözde katarakt gelişimi, deri kanseri ve güneş lekelerinin ortaya çıkması bu olumsuz etkilerindendir.

		BAĞIL NEM (%)																				
		5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95		
HAVA SICAKLIĞI (°C)	50	45	48	53	58	66	69	76	83	91	99											
	49	44	47	51	55	61	66	72	79	86	94											
	48	43	46	49	53	58	63	68	75	81	88	96										
	47	42	45	48	51	55	60	65	70	76	83	90	98									
	46	41	43	46	49	53	57	62	67	72	78	85	91	99								
	45	41	43	45	48	52	56	62	65	70	76	82	88	96								
	44	40	42	44	46	49	52	57	61	66	71	77	83	89	96							
	43	39	40	42	44	47	50	54	58	62	67	72	77	83	90	97						
	42	38	39	41	43	45	48	51	54	58	62	67	72	78	83	90	96					
	41	37	38	39	41	43	45	48	51	55	59	63	67	72	78	83	89	96				
	40	36	37	38	39	41	43	46	48	51	55	59	63	67	72	77	83	88	95			
	39	35	36	37	38	39	41	43	46	48	51	55	58	62	67	71	76	81	87	93		
	38	35	35	36	37	38	40	42	44	47	50	53	56	60	64	68	73	78	83	89		
	37	34	34	35	36	37	38	40	42	44	46	49	52	56	59	63	67	72	76	81		
	36	33	33	34	34	35	36	38	39	41	43	46	48	51	55	58	62	66	70	74		
	35	32	32	33	33	34	35	36	37	39	41	43	45	48	50	53	57	60	64	68		
	34	31	31	32	32	32	33	34	35	37	38	40	42	44	46	49	52	55	58	61		
	33	31	31	31	31	32	32	33	34	36	37	39	40	42	45	47	49	52	55	58		
	32	30	30	30	30	31	31	32	33	34	35	36	38	39	41	43	45	47	50	53		
	31	29	29	29	29	29	30	30	31	32	33	34	35	36	38	40	41	43	45	47		
	30	28	28	28	28	28	29	29	30	30	31	32	33	34	35	36	38	39	41	42		
29	27	27	27	27	28	28	28	28	29	30	31	32	32	33	34	36	37	38				
28	26	26	26	27	27	27	27	28	28	29	29	30	30	31	32	32	33	34				
27	26	26	26	26	26	27	27	27	27	28	28	28	29	29	30	30	31	31				
26	25	25	25	26	26	26	26	26	26	27	27	27	27	27	28	28	28	28				
25	25	25	25	25	25	26	26	26	26	26	26	26	26	27	27	27	27	27				

(-1) - 26	Soğuk -Serin	
27 - 32	Sıcak	Fiziksel etkinliğe ve etkilene süresine bağlı olarak oluşan termal stresten dolayı halsizlik, sinirlilik, dolaşım ve solunum sisteminde bir çok rahatsızlık meydana gelebilir.
33 - 41	Çok Sıcak	Fiziksel etkinliğe ve etkilene süresine bağlı olarak kuvvetli termal stres ile birlikte ısı çarpması ısı krampları ve ısı yorgunlukları oluşabilir.
42 - 54	Tehlikeli Sıcak	Güneş çarpması, ısı krampları veya ısı bitkinliği meydana gelebilir.
> 55	Tehlikeli Sıcak	İyi veya güneş çarpması tehlikesi oluşur. Termal şok an meselesidir.